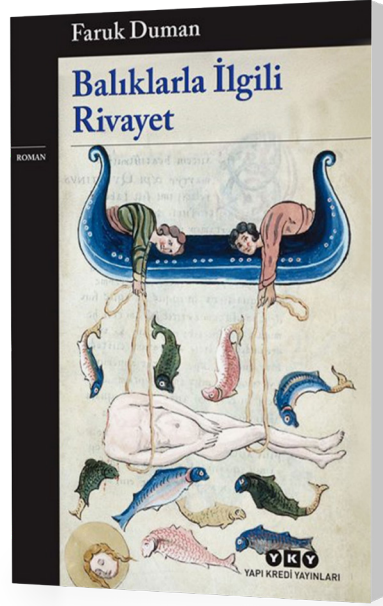

KADİM HİKÂYELERİN SULARINDA BALIKLARLA İLGİLİ RİVAYET

Beyza İzmirli Koyuncu

Faruk Duman, *Balıklarla İlgili Rivayet*'in ilk sayfalarında okuru derin bir sessizliğin içine çeker. Bu sessizlik, yalnızca bir felaketin ardından çöken karanlık değil; aynı zamanda insanın kendi iç dünyasında yankılanan, geçmişle ve doğayla kurduğu bağın da sesidir. Duman'ın kelimeleriyle İstanbul, bir şehir olmanın ötesinde; âdeta bir canlı gibi nefes alır, kanar, susar ve sonunda suya karışır. “Renk her şeydir. İstanbul’dan rengini alın, bakacak pek bir şey kalmaz.” cümlesi, yazarın şehri yalnızca mekânsal bir varlık olarak değil, duyularla, hafızayla ve kayıpla örülü canlı bir organizma olarak kurduğunu gösterir. Bu yönüyle roman, okuru sadece bir yıkım manzarasıyla değil, aynı zamanda insan, şehir ve tabiat arasındaki kırılğan ilişkinin derinliğiyle de yüz yüze getirir.

Balıklarla İlgili Rivayet, okuru sisli bir İstanbul’un derinliklerine, karanlık kuyuların yankısına, suların altındaki hikâyelere davet ediyor. Şehir, bir yıkımın ardından sessizliğe gömülmüş; deniz, kanın ve hatıranın rengiyle ağırlaşmıştır. Duman, bu sessizliğin içinden insanın varoluş sancısını, yitirdiklerini ve unutmanın acımasız huzurunu anlatır. Anlatıcı, Zeynel ve Nur’un hikâyeleri üzerinden hem bireysel hem de toplumsal bir belleği irdeler. Kimi zaman bir kuyunun dibinde yankılanan bir dua, kimi zamansa Boğaz’ın karanlık sularına düşen bir çocuk sesidir bu hikâye. Her satırda ölümün ve yaşamın birbirine karıştığı bir şiirsellik hissedilir; kelimeler, suyun hareketi gibi dalgalanır, durulur, yeniden kabarr.

Faruk Duman, şiirsel bir dille felsefi, politik, mitolojik katmanları bulunan çok katmanlı bir anlatı inşa ediyor. Romanın başlangıcı, hem bir “yıkım anlatısı” hem de bir “yeniden doğuşun fısıltısı” gibidir. Anlatıcı, “İstanbul’da bir zamanlar büyük bir yıkım yaşandı.” diyerek söze başlar. Bu cümle, hem bir masalın açılışını hem de bir ağıtın ilk notalarını hatırlatır. Kentin damarlarında dolaşan kanın, sulara karışan sessizliğin, ölümlerin ve kayboluşların ardında, yavaşça büyüyen bir anlatı vardır. Duman, felaketin ayrıntılarını bir anlatıcı titizliğiyle değil, bir şair duyarlılığıyla verir; kelimeler kanla, suyla, rüzgârla ve toprakla bütünleşir. Her betimleme, okuru hem tedirgin eden hem de büyüleyen bir güzelliğe sahiptir. Romandaki her cümle bir imge, her paragraf bir tablo gibidir. Okur, sayfalar ilerledikçe olay örgüsünü değil, atmosferi takip eder. Bu sayede *Balıklarla İlgili Rivayet*, roman olmanın ötesine

geçerek bir metinsel deneyime dönüşür. Duman, doğayı anlatırken aslında insanı; sessizliği anlatırken ise kelimenin kendisini sorgular.

Romanın ilk bölümü, okura İstanbul'un tarihsel belleğini hatırlatır ama bu bellek, artık yalnızca taşlarda, binalarda ya da insanlarda değil, doğanın kendisindedir. Gökyüzü, su, balıklar, ağaçlar ve rüzgâr... Hepsi bu hikâyenin sessiz tanıklarındır. Yazar, şehirle doğa arasındaki sınırları belirsizleştirirken, insanın doğaya hükmetme arzusunun ne kadar kırılğan olduğunu da gösterir. Her şeyin üzerine çöken o "kanlı sessizlik", yalnızca bir yıkımın değil, insanın kendi vicdanının da yankısıdır.

Faruk Duman, *Balıklarla İlgili Rivayet*'te insanın denizle, inançla ve kaderle olan kadim ilişkisini derin bir dille anlatıyor. Romanın merkezinde yer alan Zeynel, dünyadan ve kendinden yorulmuş bir balıkçı; Yunus Peygamber'in hikâyesini bir tür yaşam kılavuzu gibi okur. Onun varoluş sancısı, hem geçmişle hem de denizin kendisiyle bir hesaplaşmaya dönüşür. Anlatıcı bu hikâyede hem tanıktır hem de kendi iç dünyasındadır. Nitekim Duman'ın anlatı dünyasında her anlatıcı biraz balıkçıdır, her hikâyeye biraz rivayet. Yunus Peygamber'e yapılan göndermeler, metni bir inanç ve arınma masalına dönüştürür. Deniz burada yalnızca bir mekân değil, insanın iç sesi, hatası ve umududur. Fırtınalarla kaban, bazen suskunlaşan bu deniz, Zeynel'in ruh hâlinde ayrı düşünülemez. *Balıklarla İlgili Rivayet*, suyun hafızasında yankılanan bir hikâyeye gibi, hem geçmişle hem vicdanı dinlemeye çağırır okurunu. Havanın ağırlığı, denizin soluğu ve insanın iç sesi iç içe geçer. Zeynel'in gözünden gördüğümüz dünya, hem tanıdık hem de tuhaf biçimde yabancıdır; âdeta bir masalın içinden geçen gibi...

Roman boyunca doğa, yalnızca bir arka plan değil, bizzat bir karakterdir. Yağmurun sesi, denizin uğultusu, karın beyazlığı; insanın iç dünyasındaki dalgalarla birleşir. Zeynel'in düşünceleri, kayboluşları, denize açılan sandalyeyle birlikte, hayatın ağırlığından kaçmanın değil, onunla yüzleşmenin yollarını arar. Deli Servet, Pîri Reis, hatta isimsiz balıklar bile bu dünyanın hikâyesine dâhildir ve her biri suyun derinliklerinde saklı birer hatıradır. Faruk Duman'ın dili, bir rüya ile bir rivayet arasında sâlinir. Gerçekle düş birbirine karışırken, anlatı bir nehrin akışı gibi ilerler; bazen berrak, bazen bulanık ama hep derin. Dolayısıyla roman, suyun altındaki sesi duymayı bilen okura hitap eder. Çünkü her satırda bir kayboluşun, bir arayışın yankısı vardır ve bu yankı, yalnızca kelimelerde değil, sessizliklerde de duyulur.

Balıklarla İlgili Rivayet'te dil, klasik anlatının sınırlarını aşar. Doğanın sesiyle insanın iç sesi birbirine karışır; yağmur, sis, kar, kuyu ve su imgeleri anlatının omurgasını oluşturur. Duman'ın anlatımında doğa bir dekor değil, hikâyenin kendisidir. Balıklar, kuşlar, ağaçlar, sular hepsi konuşur, dinler ve tanıklık eder. Yazar, insana dair her şeyi doğanın döngüsüyle anlatır: ölüm, unutulmuş ama aynı zamanda yeniden doğuş. *Balıklarla İlgili Rivayet*, bir anlamda modern bir masaldır. Masalın diliyle gerçeğin ağırlığı arasında gidip gelen bu roman, okuruna hem bir rüya hem de bir kâbus gibi dokunur.

Faruk Duman, *Balıklarla İlgili Rivayet*'te İstanbul'un sisli semalarına, kaybolmuş masalların yankılarını yerleştiriyor. Satır aralarında geçmişle bugünü, insanla doğayı, inançla hayali ustalıkla iç içe geçiriyor. Destansı halk anlatısının modern anlatı formuyla iç içe geçtiği *Balıklarla İlgili Rivayet*, okuruna

büyük yıkımların ardından bile hayatın sessizce devam ettiğini hatırlatır. Anlatının dili kimi zaman bir halk masalının yalınlığını, kimi zaman da *Binbir Gece*'nin büyüsünü taşır. Roman, okuru yalnızca bir hikâyeye değil, anlatının kendisine, yani “sözün büyü-süne” davet eder. Duman, her sayfada

bizi unuttuğumuz bir şeyle yüzleştirir: masalların hâlâ yaşadığını, efsanelerin yalnızca geçmişe değil, insana ait olduğunu hatırlatır. Böylece *Bahkılarla İlgili Rivayet*'i okuyan, sadece bir romanın değil, kadim bir hikâye anlatma geleneğinin dünyasına da adım atar.

